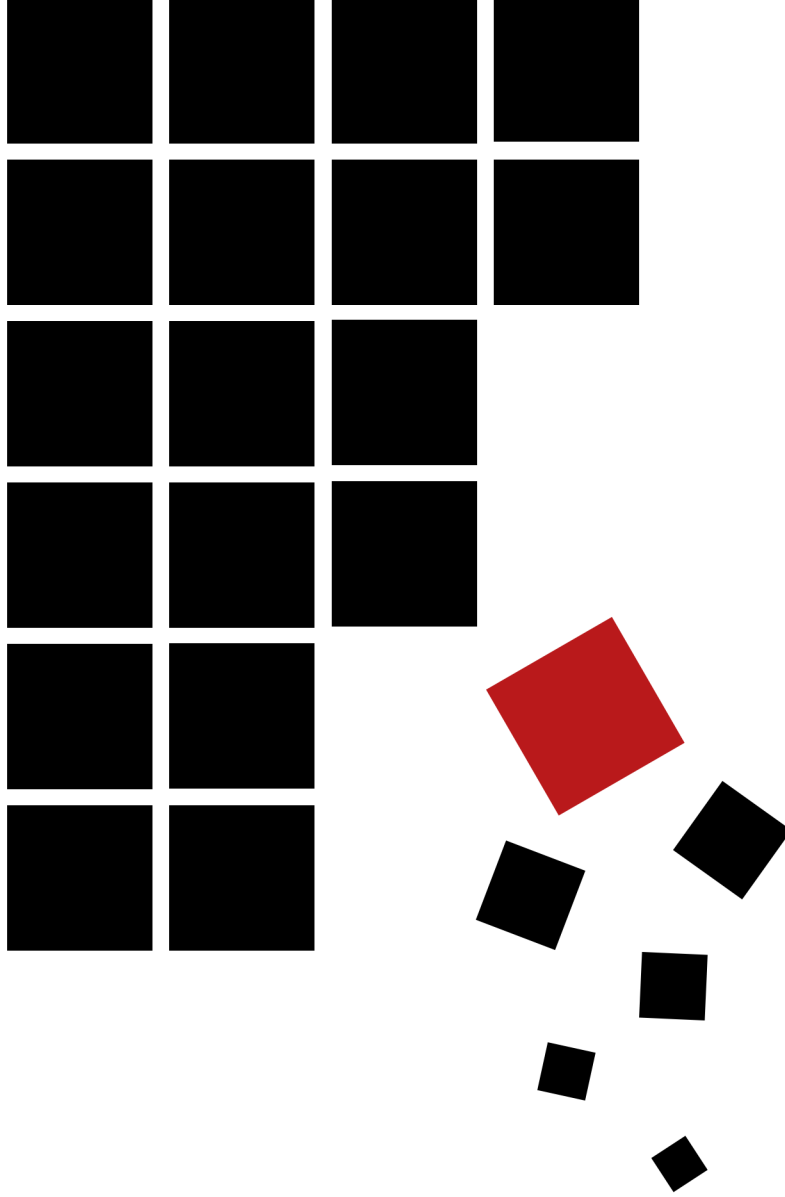

noktasız

e-ISSN: 2757-7430

düşünce dergisi

sayı 13
bahar 2024

oyun

Yayımcı ve Yayın Yönetmeni
Suat Kutay KÜÇÜKLER

Editör
Zeynep İlayda ÖZKURT YUMAK

Çeviri Editörü
Dilan BOZKURT

Görsel Editör ve Mizanpaj
Hande Beril KÜÇÜKLER

Düzeltili
İrem BAYRAKTAR

Yazışma Adresi
iletisim@noktasizdergi.com

 /noktasizdergi
 www.noktasizdergi.com

Oyun.

İnsanın bebeklik çağından itibaren gelişimsel etkinliklerinden birisi olan oyun, yaş aldıkça farklı bağlamlarda hayatında yer tutmaya devam eder. Sigmund Freud, çocukların oyun yoluyla sorunlarını ve duygularını ifade ettiklerinden söz etmektedir. Bu sebeple çocuk gelişim dönemlerinin her birinde oyunun yer aldığını söylemek mümkündür. Günümüzde video oyunların yaygınlaşmasıyla ortaya çıkan bir sorun olarak “oyun bağımlılığı” ise madalyonun arka yüzünde durmaktadır.

Öte yandan “İnsan ancak kelimenin tam anlamıyla insan olduğu zaman oynar ve ancak oynadığı zaman tam anlamıyla insan olur.” diyen Friedrich Schiller’in sanat kuramı göstermektedir ki oyun, çocuklukta terk edilmemiştir. Halen sorunlarla başa çıkma yolu ve kendini ifade etme biçimi olarak varlığını sürdürmektedir. Öyle ki antik dönemden bu yana tiyatro oyunları, insanın duygu dünyasının sahnede bir yansıması iken bütün bir sanat alanını “oyun” üzerinden düşünmek de olanaklıdır.

Bir sanat kuramı olmanın dışında “oyun kuramı”, uygulamalı matematiğin bir dalı olarak istatistik, ekonomi, politika bilimi gibi alanlarda kendisine yer edinmiştir. Seçimlerle dolu yaşamda seçim yapmanın stratejisi, oyun kuramıyla incelenmektedir.

Bir fragmanında “Yaşam, taşları ileri geri sürerek oynayan çocuktur.” diyen Herakleitos, yaşama birçok kez “oyun oynayan çocuklar” perspektifinden bakmıştır. Kuşkusuz felsefede “oyun”, Herakleitos’un bir metaforundan ibaret değildir. Dil ile oyun arasında gördüğü benzeşim ile Wittgenstein, günümüzün felsefe tartışmalarında “dil oyunları” kavramsallaştırmasının gerisinde durmaktadır.

Noktasız Dergi, on üçüncü sayısında “oyun” başlığını ele alıyor.

icindekiler

01 | **düşünce yazısı**
**OYUNLA GERÇEKLİK ARASINDA: İNSANIN METAFİZİKSEL
YOLCULUĞU VE TOPLUMSAL İZDÜŞÜMLERİ**
Almira CAMGÖZLÜ

inceleme yazısı
**INTERSTELLAR: SİNEMA VE FELSEFE
ÜZERİNE BAŞYAPIT** | 05
Derviş BAŞTÜRK

08 | **makale**
**OYUN KAVRAMI İLE PERFORMATİF FELSEFENİN
KESİŞİMİNDE BAŞKA BİR FELSEFE MÜMKÜN MÜDÜR**
Elif KADIOĞLU

çeviri
VIDEO OYUNLARI VE ROMAN | 21
Eric HAYOT
Çeviri: Furkan SATI

29 | **düşünce yazısı**
OYUN VE GERÇEKLİK
Hakan ÖRNEK

düşünce yazısı
**"ÇOCUKKEN OYNADIĞIMIZ OYUNLARI MI
BÜYÜYÜNCE TAKLİT EDERİZ YOKSA ÇOCUKKEN
BÜYÜKLERİ Mİ TAKLİT EDERİZ?" SORUSUNA
PSİKANALİTİK VE VAROLUŞSAL BİR BAKIŞ** | 32
Şulenur TOPCU

35 | **inceleme yazısı**
**DÖVÜŞ KULÜBÜ: İĞDİŞ EDİLMEMEYE KARŞI BİR
BAŞKALDIRI**
Taha Mustafa ÇAKMAK

Dövüş Kulübü: İğdiş Edilmeye Bir Başkaldırı

Taha Mustafa ÇAKMAK

“Dövüş Kulübü” (Fight Club)¹, David Fincher imzasıyla Chuck Palahniuk’un 1996 tarihli aynı adlı romanından sinemaya uyarlanmıştır. Film, etkileyici karakterleri ve derin felsefi arka planıyla sonraki yirmi yılın ana akım kültürünü şekillendiren önemli bir eser haline gelmiştir. Film, çıkışını 1999 yılında yapmasına rağmen izleyiciler arasında uzun süreli bir bağ kurarak etkisini günümüzde hâlâ sürdürmektedir

“Dövüş Kulübü,” özellikle genç erkekler arasında neredeyse kült statüsüne ulaşan bir film olmuştur. Bu etki gücü, sadece zamanın ruhundan kaynaklanmamaktadır; aynı zamanda insan doğasının derinliklerini ustalıkla ifade etmesi de önemli bir rol oynamıştır. Filmin felsefi arka planını ele alarak, zamanın ötesindeki anlatısını daha iyi anlamak mümkündür.

Bölüm I: Tanrının Ölümü

Yaşamı anlamlandırma bakımından Tanrı ve geleneksel düşünce biçimini reddederek akıl aracılığıyla dünyayı anlama çabası olarak nitelenen düşünce sistemine ‘Aydınlanma Felsefesi’, bu düşünce sisteminin geliştiği 18. yüzyıla ise ‘Aydınlanma Çağı’ adı verilir.² Bilimin gelişmesiyle nesnelere üzerinde hâkimiyet kuran ve zaferini ilan eden akıl, aynı başarıyı kültür

1 David Fincher, *Fight Club*, (Los Angeles: 20th Century Fox, 1999), Film.

2 Dominique Folscheid, *Felsefe Akımları*, 3. baskı, çev. Muna Cedden (Ankara: Dost Yayınevi, 2015), 75, aktaran Cenk Ateş ve Meral Serarslan, “Schopenhauer ve Nietzsche Nihilizmi Sarkacında Dövüş Kulübü Filminin Çözümlemesi,” *SineFilozofi* 1 (2019): 555.

dünyasında kazanmayı amaçlar ve insanı çözümleme gayretine girişir. Geleneksel değerlerin çöküşünü simgeleyen Tanrı'nın ölümü, Batı Medeniyeti'nde Arthur Schopenhauer tarafından daha önce dile getirilmesine karşın, Alman filozof Friedrich Nietzsche bu ölümü bir borazan çalarcasına "Böyle Buyurdu Zerdüşt" adlı kitabında dünyaya şu sözlerle ilan etti: "Tanrı öldü. Tanrıdan geriye bir ölü kaldı. Ve onu biz öldürdük. Kendimizi nasıl avutacağız, biz katillerin katilleri? Neydi bıçaklarımızın altında ölümüne kan döken, dünyanın sahip olmuş olduğu bu en kutsal ve en kudretli şey: bu kanı kim silecek üzerimizden?"³

Friedrich Nietzsche'nin bu sarsıcı pasajı, sayısız kez Tanrı'nın ölümü kutlanırken ifade edilen görüşlerin felsefi derinliğini oluşturmak için dile getirilmesine karşın, Tanrı'nın ölümünü beraberinde bir kutlamayı değil, dizginlenmesi gereken büyük bir kaos getirmektedir. Nietzsche'ye göre Tanrı'nın insanların hayatlarından çekilmek zorunda kalması, doldurulması gereken büyük bir boşluğu beraberinde getirmektedir. Nietzsche, bu boşluğun çaresi olarak, geleneksel değerlerin sınırlamaları olmadan iyi ve kötünün ne olduğuna kendi değerlerini dikkate alarak karar veren "üst insan" (übermensch) bakış açısını öne sürmektedir. Başka bir ifadeyle, insanın kendi potansiyelinin en üst seviyesine ulaşarak, Tanrı'nın sosyal hayattan çekilmesiyle oluşan büyük boşluğu doldurabileceğini savunmaktadır. Nietzsche'ye göre mutluluk, insanın "übermensch" olma yolculuğunda önüne çıkan engelleri aşarak ve bu uğurda çekilen acı ile mümkündür. Nietzsche'nin ünlü vizesi ile ifade etmek gerekirse: "Öldürmeyen acı, güçlendirir." Buna karşın Nietzsche, "Üst İnsan" kavramının anti-tezi olarak değerlendirdiği "Son İnsan"ı fütursuzca eleştirmektedir. Nietzsche'ye göre "Son İnsan" mutluluk ve hedonizmle eşde-

ğerdir. Başka bir ifadeyle, Son İnsan'ın mutluluğu haz ve eğlenceden ibarettir. Son İnsan, zorlu ideallere sırtını dönmüştür ama yine de kendilerini hoşnut hissetmektedir. Banal bir varoluş içinde kendilerini mutlu olduklarına inanmaktadırlar. 21. yüzyılda, Nietzsche'nin bu korkutucu varsayımının doğru olduğu gerçeği kaçınılmaz bir şekilde karşımızda durmaktadır. Lindner, Sanayi Devrimi sonrası süreçte metalara karşı tavrın dramatik bir şekilde değişimini ve tüketimin hayatın merkezine taşınmasını şu şekilde ifade etmektedir:

Artık toplumda asıl vurgu üretime değil, tüketime yapılırlı olmuş; asıl mesele bireylerin metaları nasıl arzuladıkları ve satın aldıkları, onlarla nasıl bir etkileşim ve iletişim içinde oldukları, onlarla neler yaptıkları, onlara nasıl baktıkları ve onlarla nasıl göründükleri, onları hayatlarında nasıl konumlandırdıkları ve onlar aracılığı ile toplum içinde nasıl konumlandıkları olagelmıştır."⁴

"Dövüş Kulübü" filmi, Nietzsche'nin felsefesinden önemli derecede etkilenmiştir. Film, içerdiği sekanslar ve detaylarıyla Nietzsche'nin felsefi öğelerini gözler önüne serer. Özellikle, filmdeki sahneler ve karakter gelişimleri, Nietzsche'nin felsefi ilkeleriyle uyumlu bir şekilde ele alınarak izleyiciye sunulmaktadır. Filmin açılış sekansları, Amerika'da bir araba firmasında araç geri çağırma uzmanı olarak çalışan Jack'in yaşamına tanıklık eder. Jack karakteri, tüketim toplumunun içinde yer alıp modern insanın tipik davranışlarını sergileyen bir figür olarak tasvir edilir. Çevresine

³ Friedrich Nietzsche, *Şen Bilim*, çev. Levent Özşar (Bursa: Asa Yayınları, 2003), 130.

⁴ Christoph Lindner, "Can't Get No Satisfaction: The World of Commodities," *Fictions of Commodity Culture: From the Victorian to the Postmodern* içinde, ed. Christoph Lindner (Burlington: Ashgate, 2003), 1-16, aktaran Ezgi Sertalp, "Parçalanmış Benlikler, Parçalanmış Hayatlar ve Parçalanmış Filmler: Bir Dövüş Kulübü Okuması," *Sinema ve Politika* 3, (2016): 390.

karşı duyarsız, bezgin ve tüketim alışkanlıklarıyla yaşamını sürdüren Jack, tüketmek için yaşayan biri haline gelmiştir. Jack karakteri, Nietzsche'nin sert bir şekilde eleştirdiği tipik bir Son İnsan'dan başkası değildir. "Dövüş Kulübü" filminde Jack karakteri, tüketim çılgınlığını ifade ederken şu sözleri söyler: "Katalogları çevirip merak ederim, ne tür bir yemek takımı benim kişiliğimi tanımlar." Jack, modern tüketim toplumu içindeki kayboluşunu yine şu sözlerle tasvir etmektedir: "Tıpkı birçok kişi gibi ben de IKEA yuva kurma içgüdü-sünün kölesi olmuştum." Jack, varoluşu için net bir amaç belirleyemeyecek kadar yozlaşmıştır; yaşamın kaosu tarafından bir saatin sarkacı gibi sağa sola salınmaktadır. Jack, iş gezileri ile IKEA marka mobilyalarla kuşatılmış dairesinin boğucu konforu arasında atomize olmaktadır. Havalimanları ve kullan-at otel ikramları içerisinde kaybolan Jack, yaşadığı her şeyin bir kopyanın kopyası olduğu sonsuz hayat döngüsünün sebep olduğu anlamsızlık içinde parçalanmaktadır, tıpkı Nietzsche'nin Son İnsanı gibi.

Bölüm II: Erkeklik

Jack, içinde bulunduğu kaybolmuşluk duygusu ve uykusuzluk sorunuyla baş etmeye çalışırken, doktorunun önerisi üzerine çözümü testis kanseri olan erkeklerin terapi grubunda aramayı umar. Zamanla, bu gruplara uyum sağlar ve etkin bir katılımcısı olur. Bu süreçte, erkeklik kavramının kayboluşuyla ilgili etkileyici bir sahne vuku bulur: Terapi grubundaki duygusal bir anın doruklarında, Jack, testislerini kaybetmiş ve hormon tedavisi sonucu büyük erkek memeleri (bitch tits) olan Bob karakterine sıkıca sarılarak "Biz hâlâ erkeğiz" der. Bu an, yaşamlarında anlam arayan erkeklerin, tüketim toplumunun içinde adım adım kırılarak kenara itilmesinin simgesidir. Jack yaşadığı bu çarpıcı durumu şu sözlerle ifade etmektedir: "Okuduğumuz porno dergilerinin yerini

mobilya mağazası katalogları almıştı." Jack, cinselliğini egemen diskurun kendisine işaret ettiği gibi modern toplumun sunduğu çeşitli metaları tüketerek bastırmaya çalışsa dahi kendini bitmek bilmeyen arzu ve ihtiyaç sarmalından kurtaramamıştır.⁵ 21. yüzyılın başlarından bu yana erkeklik kavramı büyük bir değişim geçirmiştir. Bu değişimde, "Tarımsal ekonomiden endüstriyel ekonomiye geçiş, ailelerin köy bölgelerinden şehir bölgelerine taşınması, evdeki baba figürünün eksikliği ve yükselen boşanma oranları, tek ebeveynli evler, kadınlar tarafından domine edilen eğitim sistemi, kadın özgürlüğü ve feminizm, Vietnam Savaşı, cinsel devrim gibi sosyal olayların etkisi azımsanamayacak kadar çoktur."⁶ Modernleşmenin ve sanayileşmenin beraberinde getirdiği durum, başlangıçta erkekleri iş yerlerinde daha uzun süreler geçirmeye itmiştir. Bu durum, erkek çocuklarının, yaşamlarındaki en önemli rol modelleri olan babalarından ve diğer erkek figürlerden uzaklaşmasına neden olmuştur. Sonuç olarak, erkekler genellikle diğer erkeklerden kopmuş ve erkeklik kavramıyla ilgili pek çok sorunla yüzleşmek zorunda kalmışlardır. Tarım toplumlarında, çocuklar genellikle babalarıyla birlikte tarlalarda çalışarak doğrudan bir bağ kurarlardı. Bu bağlantı, genellikle dedeler, amcalar ve kuzenler gibi diğer aile bireylerini de içerecek şekilde çeşitlenirdi. Diğer erkeklerle olan bu günlük etkileşimler, erkekler için birer rol model anlamına gelirdi. Erkek çocukları, erkek olmayı babalarını taklit ederek birinci elden öğrenirler, zamanında kendi babalarının da dedelerini izleyerek öğrendiği gibi. Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrasında, erkeklerin çoğunluğu kadın öğretmenler tarafından yetiştirilmeye başlandı. Erkek çocuklarının erkeklik serüveni, annelerin rehberliğine emanet edilmiş durumda. Okul sistemine hâkim

⁵ Robert Glover, *No More Mr. Nice Guy* (New York: Running Press, 2003). 43

⁶ Glover, *No More Mr. Nice Guy*. 44

olan, kadın eğitimcilerin artışıyla birlikte erkeklik kavramının şekillenmesinde kadınların etkisi artmıştır. Bu durum, erkekleri kadın onayına bağımlı hâle getirmiştir.

Erkekler, yaşamlarını giderek kadınların belirlediği çerçeve doğrultusunda sürdürmeye başlamışlardır. “Makul Erkek,” Disney masallarından, Hollywood filmlerinden ve genel kitlesel iletişim araçlarından egemen söylemin yücelttiği bir figür olarak sıkça öne çıkarılmaktadır. Buna karşılık, “geleneksel erkek” modeli sıklıkla kaba ve geri kalmış olarak nitelendirilerek dışlanmıştır. Bu faktörler bir araya gelerek, Batı’da erkekliğin yeniden şekillenmesinde büyük bir etki yaratmaktadır. 60’lar ve 70’lerde radikal feminizmin etkisi altında, bazı feministler erkekleri tüm dünya problemlerinin kaynağı olarak görmüşlerdir. Bu görüşler, erkeklerin toplum içindeki yerini ve rolünü ciddi şekilde etkilemiştir. Glover’a göre, erkeklerin mevcut hallerinin kabul edilemez olduğu fikrini yayarak, toplumda erkeklere karşı olumsuz bir sosyal iklim oluşturdular. Bu, erkeklerin kabul edilebilirlik standartlarına uymak için sürekli bir baskı ve eleştiri altında kalmalarına yol açmıştır.⁷

Filmin ilerleyen sekanslarında Jack karakteri, şirketi tarafından gönderildiği bir iş seyahatinin dönüş yolculuğunda Tyler Durden isimli bir sabun üreticisi ile tanışır. Tyler Durden, Jack’ten farklı olarak oldukça karizmatik, maskülen bir aurası ve entelektüel fikirleri olan bir karakterdir. Tyler, Jack’i Dövüş Kulübü adını verdiği gizli bir kulüp kurmaya ikna eder. Tyler, kulübün gizliliğini şu sözlerle vurgular: “Dövüş Kulübü’nün birinci kuralı: Dövüş Kulübü hakkında konuşmayacaksınız. Dövüş Kulübü’nün ikinci kuralı: Dövüş Kulübü hakkında konuşmayacaksınız.” Tyler, dövüş kulübünü kurma gerekçesini Jack’e şu sözlerle açıklar: “Eğer hiç kavga etmemişsen kendini tanıman ne

kadar mümkün?” Durden, dövüş kulübü sayesinde Jack’e modern yaşamın parçalayıcı koşuşturması içinde kaybettiği maskülenliğini hatırlatır. Durden, sahipsiz bu oğlan çocuklarının içindeki erkekliği en ilkel formda ortaya çıkarır: Dövüşerek.

Kavga etmek, bu erkekler için bir katarsis görevi görür ve ironik bir şekilde dayak yerken bile suratlarındaki tebessüm kaybolmaz. Erkekler, Dövüş Kulübü’nde gerçek bir kimlik kazanırken yaşadıkları büyük acılar onlar için bir neşe kaynağına dönüşür, tıpkı Nietzsche’nin Üst İnsanı’nda işaret ettiği gibi. Eylemler sadece Jack ile sınırlı kalmaz. Dövüş Kulübü hakkında konuşmak yasak olsa da, diğer erkekler yakın çevrelerindeki diğer erkeklere Dövüş Kulübü’nden bahseder. Böylelikle, Durden’i izleyen erkekler, kendilerine dayatılan toplumsal kuralları göz ardı etme cesaretini bulur ve bu durumu değiştirmek için ilk adımlarını atarlar. Birçok erkeğin Tyler Durden’i takip etme nedeni, Jack’le benzerdi. Tyler Durden’in önderliğindeki hareketin bir parçası olma isteği, erkeklerin toplumsal yapıları sorgulama ve değişim arayışlarına paralel bir istekten kaynaklanmaktaydı. Durden, erkeklere kaybettikleri maskülenliği oldukça sert bir şekilde hatırlatırken, aynı zamanda yıllardır kaybettikleri maskülen baba figürünü yeniden bulmalarını sağlar. Jack, bu deneyimin getirdiği memnuniyeti şu sözlerle ifade eder: “Hiçbir yerde kendinizi bu kadar tam anlamıyla hayat dolu hissetmemişsinizdir.” Bu ifade, Jack’in Tyler’ın varlığı ve Dövüş Kulübü deneyimiyle duyduğu gerçek doygunluğu ve yaşamın derinliğini keşfetmesini ifade eder.

Tyler Durden, “Dövüş Kulübü” filminde, Nietzsche’nin “Übermensch” (Üstün İnsan) kavramının sinematik temsilcisi olarak öne çıkmaktadır. Tyler Durden karakteri, toplumun büyük oranda uzlaştığı ahlaki normların dışında, kendi varoluşu üzerinden ahlaki yeniden tanımlayan ve yaşamını kendi aldığı kararlar doğrultusunda yaşayan biridir. Tüm neslin bir yanılısına içinde

olduğunu, kendilerine vaat edilen hiçbir şeyin olmayacağını, ahlak gibi kavramların bir ilüzyon olduğunu düşünür. Durden bu fikirlerini şu şekilde ifade eder: “Bizler tarihin ortanca çocuklarıyız. Bir amacımız ya da yerimiz yok. Ne büyük savaşı yaşadık ne de büyük buhranı. Bizim savaşımız ruhani bir savaş. En büyük buhranımız hayatlarımız. Televizyonla büyürken milyoner film yıldızı ya da rock yıldızı olacağımıza inandık, ama olmayacağız. Bunu yavaş yavaş öğreniyoruz ve bu yüzden çok kızgınız.” Durden’in bu sözleri, ana akım medya aygıtlarında erkeklere gösterilen mevcut egemen söylemin buyruklarını takip etmeleri halinde ulaşabilecekleri geniş imkânlar vadisinin kocaman bir seraptan ötesi olmadığını güçlü bir şekilde ilan eder.

Bölüm III: Daha Kötüsü İçin Hazır Olmak

Filmin ilerleyen bölümlerinde, Jack’in Tyler Durden’i bulmak amacıyla şehir şehir dolaşması, hikayenin dokusunu daha da karmaşık hâle getirir. Ancak ne ironiktir ki, bu arayışlar Jack’in gerçeklikle olan ilişkisini daha da karmaşık hâle getirir. Tyler’ı arama yolculuğu, aslında Jack’in içsel çatışmalarının ve varoluşsal belirsizliğinin yansıması gibi görünmektedir. Her şehirde, kendisinin kurucusu olduğu iddia edilen bir Dövüş Kulübü ile karşılaşması, Jack’in kendi kimliği ve bilinci üzerinde bir çeşit sorgulamaya sokar. Bu arayışlar, Jack’in kendi varoluşsal çelişkileriyle yüzleşmesini sağlarken, aynı zamanda gerçeklikle kurduğu ilişkiyi sorgulamasına neden olur. Dahası, bu kulüplerin beklenmedik bir şekilde bir franchise zinciri gibi ülke geneline yayılmıştır. Fanatik bir tüketim toplumu ve modernite eleştirmeni olan Jack ve Tyler’ın dövüş kulübü, tüketim toplumunun en ünlü sembollerinden birine dönüşmüştür. Bu sekans Nietzsche’nin şu sözlerini hatırlatmaktadır: “Canavarlarla savaşan kişi, kendisinin de bir canavara dönüşmemesine dikkat etmelidir... ve bir uçuru-

ma uzun süre bakarsanız, uçurum da sizin içinize bakmaya başlar...”⁸

Filmdeki en büyük kırılma, Jack’in ücra bir otel odasında Tyler ile karşılaşması sonucunda Tyler’ın aslında kendisi olduğunu idrak etmesiyle ortaya çıkar. Tyler’ın Jack’a söyledikleri önemlidir: “Hayatını değiştirmek istedin, bunu kendin yapmıyordun. Olmak istediğin her şey oldum. Yani ben. Görünmek istediğin gibi görünüyorum. Senin istediğin gibi sevişiyorum. Zekiyim, yetenekliyim ve asıl önemlisi senin olmadığın kadar özgürüm.”

Tyler, Dövüş Kulübü’ndeki takipçileriyle “Kıyamet Projesi” adını verdiği planı devreye sokmayı planlamaktadır. Bu proje, büyük bankaların veri merkezlerini havaya uçurarak tüm banka hesaplarını silmeyi ve insanların borçsuz bir şekilde yeni bir yaşama başlamasını hedeflemektedir. “Kıyamet Projesi”, tüm yozlaşmayı, modern sistemi ve sonsuz meta tüketimini kökten değiştirerek dünyayı dönüştürmeyi amaçlayan büyük bir projedir. Ancak filmin sonunda Jack, kendisine silah doğrultarak alter egosu olan Tyler Durden’i öldürür. Bu eylem, Jack’in dünyayı değiştirmek yerine öncelikle kendi iç dünyasında değişim yapması gerektiği gerçeğini anlamasını sağlar.

Günümüzde erkekler, atalarının aksine kabile veya ailelerinin değerli ve saygın üyeleri değillerdir. Onun yerine modern dünyada erkeklere, maskülenliklerinden çekinmeleri gerektiği öğretilmektedir; kamusal alanda erkeklik daha baskıcı bir şekilde çemberin dışına doğru itilmektedir. Bu modern beklenti, erkekler için bir çeşit otofajiye sebep olmaktadır. Erkeklere kendi varoluşlarının problemleri olduğunu ima eden mesajlarla donatılmış olan ortodoks medya, toplum nezdindeki söylem üstünlüğünü ele geçirmiştir. Haber programları, reklam panoları, kamu spotları bu “üstün

8 Friedrich Nietzsche, *İyinin ve Kötünün Ötesinde*, çev. Mustafa Tüzel (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017), 90.

söylem" ile çevrelenmiştir. Bu söylem, yukarıda belirtilen sebeplerle üst üste eklenerek bir zincir gibi erkekler için kimlik bunalımına sebep olmaktadır. Modern dünyamızda parçalanmış erkeklerin sayısı hızla artmaktadır. Maskülen figür eksikliği, her geçen gün daha derinden hissedilmektedir. Erkekler, uyuşturucu, pornografi ve alkol gibi bağımlılıklara yönelerek bu boşluğu doldurma eğilimindedir.⁹ Bu durum, erkekler arasında giderek artan bir amaçsızlık ve yaşamın anlamsızlığı hissine neden olmaktadır. "Fight Club"ın genç erkekler arasında popüler olmasının bir sebebi ise Jack karakterinin yaşadığı maskülen figür eksikliği, kadınlar tarafından büyütülmüş olma durumu ve hayatlarının geneline hâkim olan aynı kaybolmuşluk hâlinin Jack karakteri üzerinde vücut bulmasıdır. "Fight Club" filminin bu yazıda konu edilmesinin en önemli sebebi, Türkiye'nin on yıl sonrası için uyarılarda bulunmaktır. Türk kamuoyu, siyasi iradenin isteği üzerine bu tartışmadan kaçınmak istese dahi Türkiye'de artan sekülerleşme ve dini değerlere olan bağlılığın giderek azalması kaçınılmaz bir gerçektir.

Konda Kamuoyu Araştırma Şirketi'nin son on yıldır yaptığı saha çalışmaları bu durumu doğrular niteliktedir. 2011 yılında her yüz kişiden ikisi kendini ateist olarak tanımlarken, 2021'de her yüz kişiden yedisi kendini ateist/dini inancı yok olarak tanımlamaktadır. 2011'de her yüz kişiden 57'si kendini dindar olarak tanımlarken, 2021'de bu sayı 50'ye düşmüştür.¹⁰

Türkiye'de İslam oldukça geniş bir tabana sahip olmasına karşın, dini değerlerle arasındaki mesafeyi artıran bireylerin sayısı da artmaktadır. Dikkate değer bir diğer nokta ise Türkiye'de nüfu-

sa oranla boşanma oranlarının da artmasıdır.¹¹

Boşanma davalarının ezici bir çoğunluğunda velayetin anneye verildiğini göz önüne alırsak, ilerleyen on yılda daha fazla erkek çocuğu maskülen erkek figüründen yoksun kalacaktır. Yukarıdaki istatistiklerden hareketle, ilerleyen yıllarda dini değerlerden uzaklaşmış bireylerin kamusal alanda daha sık yer alacağı açıktır. Orta vadede, Türkiye'nin Batı'da yaşandığı gibi kimlik krizi yaşayan, hayata küsmüş genç erkek yığınları ile karşılaşması muhtemeldir. Günün sonunda toplum, kimlik krizi yaşayan öfkeli erkeklerle kamusal alanda güçlü bir şekilde karşı karşıya gelecektir.

Bölüm IV: Sonuç

Doğu'da kelimelerin mistik bir gücü olduğuna inanılmaktadır. Ölüme fütursuzca koşan askerlere, kahraman generaller büyülü sözlerle dizili koçaklamalar okumaktadır. Kelimeler dinleyen kadar yazanı da büyüler; yazar bir kez yazının şehvetine kapılırsa, artık yazı, yazarın kendi ile iç hesaplaşmasına dönüşmektedir. Yazı, bir gerçekliğe ulaşma denemesi olmak yerine yazarının ait olduğu grup veya kendi benliğinin derinliğinden gelen seslerin şiddetini artıran bir araç hâline gelmektedir.

Bu büyülü duruma kapılmadan "Fight Club" filmi ni son kez ele alacak olursak, film, vücut bulduğu zamanın çok ötesindeki geleceğe dair uyarıları ve problemleri ile oldukça dikkate değerdir. Bunun yanı sıra, içinde barındırdığı ciddi felsefi problemler ve getirdiği çözüm önerilerinin etkileyici bir senaryo ile işlenmesi, filmi bu yazının temel yapıtaşı hâline getirmektedir. "Fight Club", Batı'da oldukça güçlü bir şekilde hayatın dış çeperlerine itilen erkeklerin yaşadıkları sorunları ele alması-

9 Aaron M. White, "Gender Differences in the Epidemiology of Alcohol Use and Related Harms in the United States," *Alcohol Research: Current Reviews* 40, (2020): 3.

10 Konda Araştırma ve Danışmanlık, Hayat Tarzları Araştırması, erişim Ocak 7, 2023, <https://interaktif.konda.com.tr/turkiye-100-kisi-olsaydi>.

11 euronews, "Evlenme Oranları Düşüyor, Boşanmalar Artıyor: Çiftler Neden Boşanıyor?" erişim Ocak 7, 2023, <https://tr.euronews.com/2022/04/11/turkiye-de-2021-de-evlenen-cift-say-s-562-bin-bosanan-174-bin-ciftler-neden-bosan-yor>.

nın yanında, her geçen gün daha hızlı bir şekilde sekülerleşen Türkiye'nin gideceği gelecekteki duraktır. Türkiye'nin gelecek yıllarda toplumsal olarak ne gibi sorunlarla karşılaşacağı açıktır. Bu sorunun görmezden gelinmesi, ana akım medya ve sosyal medyada oldukça sınırlı bir alanda kendine yer bulmaktadır. Genç erkekler, kendi aralarında gruplaşmaktadır. Bu durum, toplum ile aralarında bulunan doku uyumsuzluğunu daha derin bir hâle getirmesi hasebiyle oldukça kaygı vericidir. Unutulmaması gerekir ki sorunlardan erteleyerek kaçınmak mümkündür, ancak erteleme sonuçları kaçınılmazdır.

Kaynakça

Ateş, Cenk ve Meral Serarslan. "Schopenhauer ve Nietzsche Nihilizmi Sarkacında Dövüş Kulübü Filminin Çözümlemesi." *SineFilozofi* 1 (2019): 553-570.

Euronews. "Evllenme Oranları Düşüyor, Boşanmalar Artıyor: Çiftler Neden Boşanıyor?" Erişim Ocak 7, 2023. <https://tr.euronews.com/2022/04/11/turkiye-de-2021-de-evlenen-cift-say-s-562-bin-bosanan-174-bin-ciftler-neden-bosan-yor>.

Fincher, David. *Fight Club*. Los Angeles: 20th Century Fox, 1999. Film.

Folscheid, Dominique. *Felsefe Akımları*. 3. baskı. Çeviren: Muna Cedden. Ankara: Dost Yayınevi, 2015.

Glover, Robert. *No More Mr. Nice Guy*. New York: Running Press, 2003.

Konda Araştırma ve Danışmanlık. (2022). *Hayat Tarzları Araştırması*. Alıntılıandı Ocak 7, 2023. <https://interaktif.konda.com.tr/turkiye-100-kisi-ol-saydi>

Lindner, Christoph. (2003). "Can't Get No Satisfac-

tion: The World of Commodities." *Fictions of Commodity Culture: From the Victorian to the Postmodern* içinde, ed. Christoph Lindner, 1-16. Burlington: Ashgate.

Nietzsche, Friedrich. *İyinin ve Kötünün Ötesinde*. Çeviren: Mustafa Tüzel. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017.

Nietzsche, Friedrich. *Şen Bilim*. Çeviren: Levent Özşar. Bursa: Asa Yayınları, 2003.

Sertalp, Ezgi. "Parçalanmış Benlikler, Parçalanmış Hayatlar ve Parçalanmış Filmler: Bir Dövüş Kulübü Okuması." *Moment Dergi* 3, (2016): 385-408.

White, Aaron M. "Gender Differences in the Epidemiology of Alcohol Use and Related Harms in the United States." *Alcohol Research: Current Reviews* 40, (2020).